

BEDŘICH JENŠOVSKÝ A STÁTNÍ ARCHIVNÍ ŠKOLA

KRISTÝNA JAKL ANSORGOVÁ

Úvod

Tématu Státní archivní školy byla v roce 2019, tedy v roce stého výročí od jejího založení, věnována konference pod názvem „*Doména diletantství?*“ a následovalo ji vydání sborníku příspěvků. Tento sborník se tak zařadil po bok nejvýznamnější práce věnované SAŠ z pera jejího absolventa Josefa Kollmanna. Přesto ani na této konferenci, kde zaznělo množství referátů k učitelům i žákům Státní archivní školy, nebyla pozornost věnována jednomu z ředitelů, dlouholetému tajemníkovi a po ještě delší dobu učiteli na této škole, doktoru Bedřichu Jenšovskému. Nyní, u příležitosti vydání výročního sborníku věnovaného osobě tohoto archiváře, můžeme toto opomenutí napravit a ohlédnout se za jeho činnost v rámci této archivní vzdělávací instituce.

Bedřich Jenšovský nestál sice přímo u zrodu Státní archivní školy, byl s ní však od počátku jejího fungování spjatý a zasvětil jí více než dvacet let svého života.

Počátky Státní archivní školy

Návrhy na založení archivní školy v nově vzniklém československém státě,¹ vzešly od absolventů vídeňského institutu a pracovníků zemského archivu – Josefa Borovičky² a Jana Bedřicha Nováka.³ Oba návrhy, jež vznikly prakticky současně, předpokládaly vznik školy za nových poměrů v samostatném státě a její vázanost na zemský archiv. Jan Bedřich Novák, jenž byl již v té době Jenšovského nadřízeným v zemském archivu, podmiňoval fungování školy na tomto principu zřízením nové archivní budovy s přednáškovou síní a studovnou.⁴

1 Vývoj jednání o založení archivního učiliště v Čechách v rámci Rakousko-uherské monarchie podrobně představuje Kollmann, Josef: Státní archivní škola. Sborník archivních prací 32, 1982, s. 225–307, zde s. 230an.

2 Borovička uveřejnil svůj návrh v článku: Borovička, Josef, Archivy v českém státě. Návrh nové úpravy českého archivnictví. Československý časopis historický 24, 1918, s. 244–254, archivní výuce věnována pozornost na s. 252–254.

3 Novák, Jan Bedřich: Další úkoly zemského archivu. Zprávy zemského archivu 5, 1918, s. 271–312, o Archivní škole s. 304–308.

4 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 242.

Za Rakouska-Uherska, po dobu více než půlstoletí, se Češi marně pokoušeli prosadit vznik vlastní vzdělávací instituce pro archiváře. Odborníky pro práci s historickými prameny připravoval tehdy Institut für österreichische Geschichtsforschung (IÖG) ve Vídni pro celou monarchii, aniž by při studiu zohledňoval specifika jednotlivých historických zemí. Především však disponoval jen omezeným počtem míst pro studenty, navíc studium na něm bylo finančně náročné a atmosféra s ohledem na vyhraňující se nacionální tendence pro Čechy čím dál nepříznivější.⁵ Jmenujme přesto několik absolventů, kteří IÖG vystudovali a v pozdější době měli co do činění buď s Bedřichem Jenšovským, nebo se Státní archivní školou: V letech 1895–1897 to byl Gustav Friedrich (1871–1943) a Jan Bedřich Novák (1872–1933), v letech 1897–1899 Kamil Krofta (1876–1945), v letech 1905–1907 Josef Borovička (1885–1971), v letech 1907–1909 Václav Hrubý (1885–1933) a v letech 1911–1913 Vladimír Klecanda (1888–1946).⁶

S počátkem republiky už ale založení archivní školy nestálo nic v cestě. Navíc dva z archivářů zemského archivu a absolventi IÖG – Kamil Krofta a Josef Borovička – přešli do ministerstva školství a národní osvěty. Oba tak v rámci archivního referátu tohoto ministerstva připravovali archivní organizaci v novém státě a spolu s ní i zřízení archivní školy. Vypracováním osnovy archivní školy byli pověřeni další odborníci v oboru a absolventi vídeňského institutu. Vlastní návrh s některými cennými podněty zpracoval Václav Hrubý a členy komise, která zpracovávala studijní osnovy, byli kromě něj a Jana Bedřicha Nováka ještě Gustav Friedrich a Ladislav Klicman.⁷ Návrh na zřízení školy a návrh jejích stanov byl připraven již v létě 1919.⁸ Oficiálně byla škola zřízena 18. září 1919 a její správou byl pověřen Gustav Friedrich jako ředitel a Vladimír Klecanda jako tajemník, oba na tříleté období 1919–1922 a poté znovu 1922–1925.⁹

5 Například Jenšovského kolega ze stipendijních pobytů v římských archivech Karel Stloukal, jenž studoval na IÖG spolu s Vladimírem Klecandou, popisuje ve svých pamětech peripetie českých posluchačů ve Vídni, z nichž obvykle pouze jeden v ročníku dosáhl na řádné stipendium. Stloukal, Karel: *Historie mého života: skutečnost poněkud z básněná*, Praha 2012, s. 149–153.

6 Bláhová, Marie: Státní archivní škola a její učitelé, *Paginae historiae* 29/1. Sborník Národního archivu. Doména diletantství? Sté výročí státní archivní školy, Národní archiv 2021, s. 17–30, zde s. 19.

7 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 243.

8 Výnos o zřízení viz *Věstník MŠANO*, 1, 1918–1919, č. 117, s. 19.

9 Bláhová, M.: Státní archivní škola, s. 20. Tříleté jmenovací období pro ředitele a tajemníka bylo zakotveno ve stanovách školy: „Školu spravuje ředitel za pomoci tajemníka podle instrukcí ministerstva školství a národní osvěty; oba jsou jmenováni ministerstvem z učitelů školy na dobu tří let.“ Archiv Univerzity Karlovy (dále AUK), Státní archivní škola (dále SAŠ), inv. č. 1 – Stanovy vysoké školy archivní.

Jak předpokládaly již prvotní návrhy na vznik školy, prostory pro výuku do začátku poskytl zemský archiv, ačkoliv ještě nevlastnil zamýšlenou účelovou budovu. Pro školu byly zatím vyhrazeny místnosti v jeho pobočce v Bredovské ulici č. 6 – konaly se zde přednášky, byl zde umístěn i sekretariát školy a knihovna. Škola zde zůstala až do přemístění Archivu země České do nové budovy v květnu 1933. Při její výstavbě bylo zároveň myšleno na vybudování speciálních místností pro archivní školu, které jí pak byly za symbolickou částku pronajaty.¹⁰

Bedřich Jenšovský se podílel na správě budovy v Bredovské ulici a v jeho režii probíhalo stěhování archivu i archivní školy do nové budovy, dnešního I. oddělení Národního archivu.¹¹ Archiv země České tak poskytoval škole prostory a s nimi i personál po celou dobu jejího fungování. Část předmětů byla vyučována také na univerzitě.¹²

Bedřich Jenšovský jako učitel archivní školy

Bedřich Jenšovský sám neabsolvoval odborné archivní vzdělání, za kterým jeho současníci mířili obvykle do Vídně na IÖG, zato již během svého studia na Filozofické fakultě Karlovy univerzity a po jeho dokončení v roce 1913 naplno působil v Českém zemském archivu. Nastoupil do něj jako koncipista v roce 1908 ihned po absolvování gymnázia. V době vzniku Státní archivní školy, v roce 1919, tak měl za sebou již bohatou archivní praxi, která jej kvalifikovala k výuce na škole.

Odborné archivní vzdělání ani nebylo pro vyučování na Státní archivní škole nezbytné. Podle stanov „na škole vyučují učitelé univerzitní, archiváři a jiní odborníci, povolání k tomu ministerstvem.“¹³ Bedřich Jenšovský proto mohl na škole vyučovat jako archivář z praxe, ačkoliv neměl ani vzdělání na Institutu či jiné zahraniční archivní škole, ani nebyl univerzitním učitelem.

Jakožto zaměstnanec zemského archivu byl zapojen prakticky od počátku do fungování školy. Již od prvního kurzu probíhajícího v letech 1919–1921 vedl přednášku z patrimoniální správy a jejich písemných památek v českých zemích. Tato přednáška byla pro první běh školy, mimořádně zkrácený na dva roky, naplánována na letní semestr druhého ročníku.¹⁴

Ve II. kurzu, který byl již tříletý (1920–1923), byla tato přednáška zařazena až do 3. ročníku, ale pro výpadek přednášky o základních pojmech právních, kte-

10 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 250–251.

11 Bauer, Otakar: Dr. Bedřich Jenšovský. Časopis Společnosti přátel starožitností 49–50, 1941/1942 [vyd. 1946], s. 276–280.

12 AUK, SAŠ, inv. č. 1 – Stanovy vysoké školy archivní.

13 AUK, SAŠ, inv. č. 1 – Stanovy vysoké školy archivní.

14 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 251.

rou měl ve 2. ročníku vést odřeknuvší profesor Kamil Henner,¹⁵ se Jenšovského přednášky z patrimoniální správy uskutečnily výjimečně již v zimním semestru 2. ročníku.¹⁶ Tato změna osnovy byla schválena výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 19. listopadu 1921, č. j. 107.121. Ve 3. ročníku pak přednášel Jenšovský ještě jednu hodinu krajské správy,¹⁷ kterou převzal od Vladimíra Klecandy, jenž pro svou zaneprázdněnost prací na archivní rozluce ve Vídni nebyl schopen přednést své přednášky v plném rozsahu.¹⁸

V následujícím kurzu (1922–1924) již Bedřich Jenšovský přednášel patrimoniální správu podle plánu pro třetí ročník 1924/25. V předchozím roce by ani přednášet nemohl, neboť pobýval v Římě na jednom ze svých četných stipendijních pobytů. K dosavadním přednáškám o dějinách správy patrimoniální a krajské mu zároveň v tomto roce přibyla ještě výuka správy městské za univerzitního docenta Václava Vojtíška, který oznámil ředitelství školy, že toho roku nebude přednášet.¹⁹

Po skončení III. kurzu se ale zdála působnost Bedřicha Jenšovského na archivní škole v ohrožení. S odvoláním na špatný zdravotní stav se hodlal vzdát svých přednášek z patrimoniální správy a suplování přednášek o krajské správě a žádal ředitele školy o uvolnění od výuky pro následující semestr.²⁰ Sbor archivní školy ale nechtěl ztratit jednoho ze svých stávajících a schopných členů, a proto pověřil ředitelství, aby jej požádalo o další součinnost.²¹ Ředitel školy profesor Gustav Friedrich tak učinil spolu s osobní přímluvou, aby Jenšovský neodcházel

15 Prof. Henner zrušil svou výuku s odvoláním na úmrtí v rodině. AUK, SAŠ, inv. č. 195 – změna v přednáškách druhého ročníku, 30. října 1921. „Po společné úradě učitelského sboru bylo usneseno, aby část přednášek zahrnutých v kolegiu třetího ročníku pod souborným názvem Dějin správy, byla přednášena již letos, tak že by v příštím roce počet hodin ustanovený učebnou osnovou nemusil býti překročen.“

16 AUK, SAŠ, inv. č. 100 – učební osnova 3. ročníku, Praha 21. října 1922. „Výnosem ze dne 24. září 1921 č. j. 85.977 byla schválena definitivní učební osnova archivní školy, a když bylo nutno učinit v ní některé změny a dvě čtení z třetího ročníku zařadit výjimečně do druhého ročníku na místo odřeknuvšího prof. K. Hennera, byla takto změněná osnova znova schválena výnosem ze dne 19. listopadu 1921 č. j. 107.121.“ Výnos MŠANO tamtéž, inv. č. 195.

17 AUK, SAŠ, inv. č. 100.

18 AUK, SAŠ, inv. č. 78 – porada sboru o přednáškách z dějin veřejné správy 19. listopadu 1921.

19 AUK, SAŠ, inv. č. 195 – osnova 3. ročníku III. kurzu 1924/1925: „Pro přednášky o dějinách správy a o archívech po ní pozůstalých je v definitivní osnově vymezeno celkem 6 hodin, které byly podle oborů správy rozděleny mezi několik učitelů. Protože však univ. docent Dr. V. Vojtíšek ředitelství školy oznámil, že nebude na příště přednášet, učinil profesorský sbor podle zkušeností získaných v minulých kursech tato opatření: Čtení o městské správě bylo svěřeno zem. archiváři Dru Bedřichu Jenšovskému, jemuž byla za tou příčinou přidána jedna týdenní hodina v jednom semestru. Správa církevní... byla svěřena univ. prof. Dru Novotnému.“

20 AUK, SAŠ, inv. č. 101 – dopis B. Jenšovského Gustavu Friedrichovi, Praha 3. října 1924.

21 AUK, SAŠ, inv. č. 101 – porada sboru o učební osnově a přednáškách Dr. Jenšovského, 13. října 1924.

jen pro aktuální indispozici. A opravdu, Bedřich Jenšovský ve škole setrval a do budoucna zde ještě podstatně rozšířil svou působnost.

Ve IV. kurzu totiž k výuce dějin správy převzal po svém kolegovi ze zemského archivu Josefu Borovičkovi, který byl zaneprázdněn přednášením na bratislavské univerzitě, ještě výuku archivnictví. Josef Borovička požádal ředitelství školy, aby byl s ohledem na svůj úvazek na univerzitě Komenského zproštěn výuky na škole pro letní semestr roku 1926 a navrhl, aby za něj prozatím suploval právě Bedřich Jenšovský, s nímž se patrně již předběžně domluvil.²² Ředitelství proto požádalo Jenšovského, který projevil ochotu při výuce archivnictví zastupovat, aby se přednášky ujal, a zároveň ministerstvo školství, aby jej dodatečně schválilo, neboť výuka měla začít již 1. března toho roku. S ohledem na spěch ujednal s dr. Jenšovským přednášku o archivnictví ředitel Friedrich 3. března 1926 osobně.²³ Ministerstvo školství a národní osvěty zpětně pověřilo Jenšovského přednáškou o archivnictví přípisem z 13. dubna 1926.²⁴

Pro 3. ročník tohoto kurzu v roce 1926/1927 byl pak Jenšovský jmenován nejen pro přednášky „*Správa krajská, městská a patrimoniální*“ (po 2 hodinách v obou semestrech), ale i „*Archivnictví II. (část praktická – československé archivy)*“ po 2 hodinách v obou semestrech.²⁵

Již během třetího kurzu se začala projevovat krize školy, jejíž výuka byla příliš náročná, aniž by absolventům zároveň zajišťovala následné (přednostní) pracovní uplatnění. Uchazečů se přihlásilo málo, a přestože následující IV. kurz proběhl řádně, otevření dalšího kurzu ministerstvo školství nepovolilo.²⁶

Ředitelství Státní archivní školy se pokoušelo žádat o zahájení kurzu paralelně s 3. ročníkem kurzu předchozího, jak to ukládaly stanovy školy, ovšem marně. Nepodařilo se to ani v roce následujícím,²⁷ a když v létě roku 1927 skončil státní zkouškou IV. kurz archivní školy, nastala v jejím chodu přestávka.²⁸ Výuka na škole neprobíhala, ale právně škola zrušena nebyla.

22 AUK, SAŠ, inv. č. 103 – dopis J. Borovičky ředitelství školy, Praha 23. února 1926.

23 AUK, SAŠ, inv. č. 103 – změna učební osnovy letního semestru 2. ročníku.

24 „Ředitelství státní školy archivní Vám oznamuje, že ministerstvo školství a národní osvěty přípisem ze dne 13. dubna 1926 č. j. 20674/26-IV Vás pověřilo přednáškou na archivní škole o archivnictví v letním běhu 1926.“ AUK, SAŠ, inv. č. 103.

25 AUK, SAŠ, inv. č. 197 – MŠANO 18. října 1926, č. j. 103.158/IV/1926 pro SAŠ – schválení osnovy a svěření přednášek vyučujícím. Tamtéž, inv. č. 4 – sdělení ředitelství školy B. Jenšovskému, že je jmenován pro dané přednášky.

26 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 256–257.

27 AUK, SAŠ, inv. č. 197 – žádost SAŠ ze dne 12. března 1926 o otevření V. kursu na rok 1927, který byl v předchozím roce zamítnut.

28 „Podle rozhodnutí ministerstva školství a nár. osvěty nový kurs školy, který podle pravidelného střídání byl by otevřen počátkem školního roku 1926–27, nebude otevřen ještě ani ve školním roce 1927–28.“ Jenšovský, Bedřich: Ze státní školy archivní. Časopis archivní školy V, 1927, s. 191.

Teprve v červnu následujícího roku svolilo ministerstvo k zahájení V. kurzu Státní archivní školy započínajícího na podzim 1928.²⁹ Podmínkou pro to byl také ústupek ze strany ředitelství školy a prakticky porušení jejich stanov, totiž příslib, že v budoucnu nebudou nové kurzy začínat paralelně s třetím ročníkem, ale teprve po jeho skončení.³⁰

Bedřich Jenšovský měl přednášet až v letním semestru 2. ročníku V. kurzu, ale jelikož na přelomu roku 1929/1930 znovu pobýval v Římě a spravoval tamní Československý historický ústav, byla jeho výuka archivnictví přesunuta do 3. ročníku.³¹ Původně se sice počítalo, že se Dr. Jenšovský vrátí ze svého římského pobytu tak, aby mohl přednášku vést a nebylo zapotřebí jejího suplování, ale nakonec se ukázalo, že bude nezbytně přednášku o archivnictví úplně přesunout.³²

„V učebním rozvrhu státní školy archivní v Praze bylo v poslední době konání přednášek o archivnictví ve druhém a třetím ročníku této školy svěřeno zemskému archivnímu radovi Dru Bedřichu Jenšovskému. Po návrhu ředitelství školy byl jmenovaný pán navržen pro tuto přednášku i pro nynější /V kurs/ státní školy archivní. Zatím však byl Dr. Jenšovský v zimě r. 1929 vyslán zemským výborem českým, resp. zemským úřadem v Praze do Říma k dalším pracem v archivech italských na dobu 6 měsíců, t. j. do konce května t. r. a vynesení ministerstva školství a národní osvěty ze dne 16. prosince 1929 č. 140382/29-V bylo mu po dobu jeho pobytu v Římě svěřeno také řízení Československého ústavu historického v Římě. Z této příčiny není Dru Jenšovskému možno, aby se včas mohl ujmouti přednášek o archivnictví, zařazených do programu školy na letní semestr 1930 a řádně je absolvovati. Poněvadž však přednášky o archivnictví zařazené do programu II. ročníku archivní školy jsou více úvodní částí pro další čtení o tomto předmětu v ročníku příštím a je tedy třeba jednotného rozvrhu celé látky, nedoporučovalo by se, aby přednáška o archivnictví byla v letním běhu druhého ročníku suplována jiným docentem, než tím, kdo by konal přednášky v roce následujícím.

29 Učinilo tak dekretem ze dne 16. září 1929 č. j. 72.022/29-V. Jenšovský, Bedřich: Ze státní školy archivní. Časopis archivní školy VI, 1928, s. 194–195. K povolení otevření tohoto kurzu přispěla zejména reorganizace ministerstva, kde byly kompetence v otázce SAŠ přeneseny na jiné, škole více nakloněné oddělení. Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 257–262.

30 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 260.

31 Dekretem ze dne 16. září 1929 č. j. 72.022/29-V, schválilo MŠANO návrh ředitelství školy na obsazení přednášek 2. ročníku V. kurzu, kdy Dr. Bedřich Jenšovský měl přednášet archivnictví (I. část). Dekretem č. j. 41.625/30-V. ze dne 16. června 1930 pak schválilo přeložení přednášek o archivnictví z letního semestru 2. ročníku do ročníku třetího. [Jenšovský, Bedřich]: Ze státní školy archivní. Časopis archivní školy VII, 1930, s. 130.

32 AUK, SAŠ, inv. č. 107.

Dr Jenšovský ovládá dokonale předmět, o nějž jde a v dřívějších letech získal si také značnou zkušenost učitelskou. Kromě toho, znaje vysoký stupeň theoretické výchovy i praktické organizace archivnictví v Itálii a hledě právě ke svým přednáškám na státní archivní škole, snažil se – jak právě písemně ředitelství zdejší školy oznámil – letos od počátku svého pobytu v Římě seznámit se podrobněji nejen s literaturou archivní, ale i s praktickými zařízeními archivů, což mu bylo umožněno osobním stykem s vynikajícími představiteli tohoto oboru v Itálii. Ředitelství archivní školy nepochybuje, že se Dru Jenšovskému podařilo tohoto cíle dosáhnouti měrou vynikající.

Ředitelství archivní školy oceňujíc plně význam přednášky o archivnictví, má za to, že by sotva bylo výhodné, aby přednáška o archivnictví, svěřená Dru Jenšovskému, byla zatím suplována někým jiným. Již tím, že přednáška o archivnictví je v osnově učebním [!] rozdělena do dvou ročníků kursu, vznikla by suplováním prvé její části nemalá nesnáž, poněvadž sotva by se dalo docílit, aby pokračování v příštím roce přesně navazovalo na část přednesenou v letním běhu tohoto ročníku. Z těchto důvodů dovoluje si ředitelství státní archivní školy ministerstvu školství a národní osvěty navrhnouti, aby vlídně povolilo výjimečně pro tento kurs archivní školy odklad v ten způsob, že by celá přednáška o archivnictví byla přeložena do ročníku třetího. Tím by pak ovšem nastala nutnost, aby ve třetím ročníku místo dvou hodin týdně, jak se to v osnově učební předpisuje, byla přednáška o archivnictví konána po oba semestry tři hodiny týdně. Změnou touto by bylo dosaženo jednotného rázu této důležité přednášky v celém jejím rozsahu.

Ředitelství státní archivní školy navrhuje uvedené řešení po důkladném uvážení všech okolností a s plným přesvědčením, že řešení takové bylo by výhodnější než jakékoli jiné. Proto prosí, aby jeho návrh byl schválen a aby bylo učiněno také opatření, aby remuneration za přednášku tuto připadající byla přenesena z rozpočtu letošního do rozpočtu příštího roku.³³

Osnova 3. ročníku pro rok 1930/1931 se tak lišila od předešlého kurzu. Archivnictví byly vyhrazeny tři hodiny týdně v obou semestrech s ohledem na Jenšovského pobyt v Římě v předchozím roce. Kromě archivnictví vyučoval také *Správu krajskou, městskou a patrimoniální*, po 2 hodinách v obou semestrech.³⁴

Pro VI. kurz se opět ustálila Jenšovského výuka, když pro 2. ročník tohoto kurzu (rok 1932/33) vyučoval I. část archivnictví³⁵ a ve 3. ročníku II. část archivnictví

33 AUK, SAŠ, inv. č. 107 – dopis ředitelství archivní školy pro MŠANO z 20. března 1930 týkající se přednášek II. ročníku V. kurzu.

34 AUK, SAŠ, inv. č. 197 – návrh osnovy 3. roč. V. kursu.

35 Dekretem min. škol. a nár. osv. ze dne 5. října 1932 č. j. 82.628/32-V/1 byly svěřeny přednášky z archivnictví (I. část) Dr Bedřichu Jenšovskému, zemskému arch. radovi v Praze. Jenšovský, Bedřich: Ze státní školy archivní. Časopis archivní školy IX-X, 1933, s. 349–351.

a správu krajskou, městskou, patrimoniální a církevní.³⁶ K původnímu penzu mu tedy přibyla ještě hodina církevní správy.³⁷ V té době se již zároveň aktivně jednalo o reorganizaci Státní archivní školy, zejména o změnách v jejich učebních osnovách. A během druhého ročníku tohoto kurzu došlo k další významné změně, ke stěhování školy spolu se zemským archivem do nové budovy Archivu země České.

Jenšovského činnost v rámci Československé archivní společnosti a reforma archivní školy

Na tomto místě je třeba představit činnost Bedřicha Jenšovského v rámci Československé archivní společnosti, vzniknuvší původně jako Společnost Archivní školy, v rámci níž byl nejen dlouholetým členem představenstva (členem výboru, jednatelem a místopředsedou), ale také členem komise, která si vzala za cíl připravit návrh na reorganizaci Státní archivní školy.

Společnost, jejíž založení bylo iniciováno archiváři pracujícími ve Vídni na archivní rozluce, vznikla původně jako spolek přímo vázaný na Státní archivní školu. Šestice archivářů – Jaroslav Prokeš, František Roubík, Vladimír Klecanda, Rudolf Koss, Karel Kazbunda a Václav Černý, zaslala 24. listopadu 1921 návrh na zřízení spolku řediteli školy Gustavu Friedrichovi, a tím začalo jednání o vzniku a charakteru spolku.³⁸ Ačkoliv se ani zakladatelé společnosti neshodli na tom, jak úzce má nebo nemá být vázána na archivní školu, prosadilo se zprvu toto pojetí (po vzoru *École des chartes* a její *Société*), charakterizované i názvem Společnost Archivní školy. Přípravný výbor ve složení Josef Borovička, Václav Hrubý, Bedřich Jenšovský, Vladimír Klecanda, Jaroslav Prokeš a František Roubík připravil návrh stanov, který dne 7. dubna 1923 schválila Zemská správa politická v Praze.³⁹ Ustavující valná schůze se konala 31. ledna 1924 v budově archivní školy v Bredovské ulici.⁴⁰ Bedřich Jenšovský se však pro své aktuální působení na Československém

36 Dekretem min. školství a nár. osvěty ze dne 14. října 1933 č. j. 113.192/33-V/1 byly svěřeny přednášky III. ročníku v zimním i v letním semestru 1933–34 ... přednášky o správě krajské, městské, patrimoniální a církevní zemskému archivnímu radovi Dru Bedřichu Jenšovskému, přednáška o archivnictví (II. část) rovněž archivnímu radovi Dru Bedřichu Jenšovskému. Jenšovský, Bedřich: Ze státní školy archivní. Časopis archivní školy XI, 1934, s. 175–176.

37 MŠANO výnosem z 12. července 1931 č. 30744/31 souhlasilo, aby byl ve školním roce 1931/32 otevřen I. ročník VI. kursu Státní archivní školy. Podle učební osnovy B. Jenšovský učil v II. ročníku archivnictví (2 hodiny v letním semestru), ve III. ročníku správu krajskou, městskou a patrimoniální (po 2 hod. v obou semestrech), církevní správu (po 1 hod. v obou semestrech) a archivnictví II. (po 2 hod. v obou semestrech). Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 262. AUK, SAŠ, inv. č. 110 a 111 – návrh osnovy a vyučujících a jmenování docentů.

38 Kahuda, Jan: Československá archivní společnost. Sborník archivních prací 65/1, 2015, s. 175–276, zde s. 176–177.

39 Pod č. j. 2A-2621/1923. Kahuda, J.: Československá archivní společnost, s. 185–186.

40 AUK, SAŠ, inv. č. 8–14.

historickém ústavu v Římě neúčastnil této ustavující schůze spolku a nebyl zvolen do jeho představenstva.⁴¹

Záhy se ale začaly projevovat spory o podstatu, zaměření a hlavně členskou základnu spolku. Už během roku 1925 se objevily návrhy na změnu některých pasáží stanov, které podpořil i Bedřich Jenšovský,⁴² byť byl členem učitelského sboru archivní školy a jeho osobně se sepětí spolku se školou nijak výrazně negativně nedotýkalo. Sám také navrhl změnu názvu na „Československá archivní společnost“. Spolu s Adolfem Ludvíkem Krejčíkem, jenž byl původním navrhovatelem změn ve stanovách, vypracovali návrh na změnu stanov, který byl předložen mimořádné valné schůzi v únoru 1926, kde byl také schválen. Kromě změny názvu došlo ke změně nebo doplnění některých dalších ustanovení.⁴³ Zejména tím bylo umožněno rozšíření členské základny. V témže roce 1926 byl také Bedřich Jenšovský poprvé zvolen do výboru společnosti, prozatím jen jako náhradník. Od roku 1927 byl ale již řádným členem výboru, od roku 1929 po dlouhá léta jednatelem a od roku 1936 až do svého zatčení v roce 1941 místopředsedou Československé archivní společnosti.⁴⁴

Bedřich Jenšovský byl během svého působení ve Společnosti členem řady komisí a pracovních skupin, které měly rozpracovávat jednotlivé oblasti archivní práce, např. komise pro ochranu patrimoniálních archivů, komise pro stanovení transkripčních a edičních pravidel pro vydávání historických textů či komise pro ochranu hudebních památek a další.⁴⁵ Za předsednictví pražského městského archíváře a univerzitního profesora Václava Vojtíška od počátku 30. let se Československá archivní společnost pokoušela ovlivnit zákonodárství ošetřující archivnictví, ale bezvýsledně. Úspěšnější byla v prosazení reformy archivního vzdělání, tedy reformy Státní archivní školy, o níž se na půdě Československé archivní společnosti od roku 1930 živě diskutovalo.

Ohledně fungování školy panovala jistá nespokojenost již delší dobu, téměř od počátků. Jak již bylo zmíněno, kritickým obdobím byla doba konání IV. kurzu (roky

41 AUK, SAŠ, inv. č. 10 – dopis B. Jenšovského z Říma, jímž jménem Československého ústavu posílá pozdrav a přání zdrav u příležitosti ustavující schůze Společnosti Archivní školy.

42 Kahuda, J.: Československá archivní společnost, s. 190–191.

43 Jenšovský, Bedřich: Z Československé archivní společnosti. Časopis archivní školy VI, 1928, s. 215–218; Kahuda, J.: Československá archivní společnost, s. 191: „...členy spolku se podle nového návrhu stanov mohli stát kromě aktivních i bývalých odborných archivářů a pracovníků historických ústavů také „ti, kdož vykonali zkoušku na Státní škole archivní nebo na jiném ústavě stejného rázu a účelu v cizině, a ti, kdož jsou jako posluchači vysokoškolských na těchto ústavech,“ a konečně „ti, kdož odborně a vědecky pracují o organizaci archivů a historických ústavů československých a dosáhli vzdělání vysokoškolského.“

44 Kahuda, J.: Československá archivní společnost, s. 217–219 – Příloha I. – Personální složení výboru Československé archivní společnosti v letech 1924–1951.

45 Kahuda, J.: Československá archivní společnost, s. 192.

1924–1925), kdy se o reformě zmínilo samo ministerstvo školství a s ohledem na ni nechtělo jmenovat nového tajemníka školy. Nepředneslo ale žádný konkrétní návrh, jak by reforma měla vypadat. Jediným cílem ministerstva bylo ušetření financí z rozpočtu, k fungování školy ani k výuce se nijak nevyjádřilo. Československá archivní společnost se naopak nevyjádřila na obhajobu školy, když bylo opakovaně ohroženo zahájení IV. a zejména V. kurzu. Teprve v souvislosti s jednáním o archivní organizaci padla na její půdě první slova o potřebě reformy archivního vzdělávání.⁴⁶

Přestože byly obecně uznávány vědecké výsledky a dobré uplatnění absolventů archivní školy, kritika stávající výuky se zaměřila zvláště na skutečnost, že škola dostatečně nepřipravuje své absolventy pro praktické archivnictví, že nemá ustálenou učební osnovu, která bývá schvalována z roku na rok, a také že chybí zkušební řád, který by jasně definoval požadavky na závěrečnou archivní zkoušku.⁴⁷

V roce 1931 vznikla proto v rámci Československé archivní společnosti zvláštní komise, která měla vypracovat návrh na změny v učební osnově a v organizaci státních archivních zkoušek. Jejími členy byli předseda společnosti a učitel na archivní škole Václav Vojtíšek a dva sekretáři školy, jeden bývalý – Vladimír Klecanda, a jeden současný – Bedřich Jenšovský, kteří oba na škole taktéž vyučovali.⁴⁸

Již během prvního roku fungování vypracovala komise pod redakcí Vladimíra Klecandy podrobný a odůvodněný návrh pro ministerstvo školství a národní osvěty, podle něhož měla reorganizace školy přinést zavedení určitých alternativních přednášek ve vyšších ročnících tak, aby škola mohla sloužit nejen k výchově pracovníků archivů, ale také adeptů služby muzejní, případně zaměstnanců takových institucí, kde se tyto dvě funkce spojují. Návrh obsahoval i požadavek na vydání vládního nařízení, podle něhož by se odborná archivní zkouška stala nezbytnou podmínkou pro dosažení definitivního místa ve státní službě. Komise zároveň konstatovala, že vyhotovení finálního návrhu si vyžádá ještě množství prací, a zvláště konzultaci s ředitelstvím Státní archivní školy.⁴⁹

S ohledem na úmysl propojit archivní vzdělání se vzděláním muzejním byl tedy ke stávajícím třem členům komise přizván ještě zástupce Svazu československých muzeí a ředitel historicko-archeologického oddělení Národního muzea dr. Karel Guth, který se měl spolupodílet na vypracování návrhu nové učební osnovy školy. Ve výuce měly přibýt přednášky z dějin umění, muzejnictví, archeologie či koncer-

46 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 263.

47 Kahuda, J.: Československá archivní společnost, s. 200.

48 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 264.

49 Jenšovský, Bedřich: Z Československé archivní společnosti. Časopis archivní školy IX–X, 1933, s. 401–408.

vace archivních a muzejních předmětů, a to na úkor teoretických přednášek, které bylo možné absolvovat na univerzitě mimo archivní školu. Výsledný návrh, schválený valnou hromadou Československé archivní společnosti, byl předložen ministerstvu školství a národní osvěty a Svazu muzeí československých.⁵⁰

Dne 10. dubna 1933 zaslalo ministerstvo školství a národní osvěty ředitelství státní archivní školy, paradoxně jmenovitě „k rukám tajemníka Dr. B. Jenšovského“ návrh Československé archivní společnosti z 24. února 1933 na reorganizaci učební osnovy školy, aby jej projednal profesorský sbor a škola urychleně zaslala své vyjádření.⁵¹ Návrh měl být rozdělen do několika částí, přičemž první, která byla předložena k jednání, se týkala pouze učební osnovy. Ta měla být i nadále rozdělena do tří let a přihlížela k již výše zmíněnému obohacení archivní výuky o předměty muzejnické.⁵²

Jako největší problém a podnět pro diskuzi v rámci profesorského sboru školy se ukázal vzrůst počtu vyučovacích hodin, neboť přibráním muzejnických předmětů logicky vznikla potřeba na větší časovou dotaci, což by ale bylo na škodu jednak s ohledem na už tak vysokou náročnost studia na archivní škole, jednak kvůli navýšení rozpočtu na provoz školy, které by mohlo úplně zablokovat přijetí reorganizace ze strany ministerstva financí.⁵³

Porada sboru se uskutečnila v konferenční síni Archivu země České v nové budově na Belcrediho třídě, a to 28. června 1933.⁵⁴ Bedřich Jenšovský zde jako tajemník nejprve přednesl dopis ministerstva školství z 10. dubna 1933 s návrhem na reorganizaci školy, všem zúčastněným byl tento návrh představen, načež se strhla diskuze.⁵⁵ Jednalo se zejména o rozšíření hodinové dotace pro vybrané předměty a škrty u jiných přednášek. Bedřich Jenšovský spolu s Václavem Vojtíškem, jakožto autoři návrhu za Československou archivní společnost, se pokoušeli mírnit snahy profesorského sboru o prosazení výraznějších změn s ohledem na to, že v rámci vytváření návrhu již řadu variant promysleli a zamítli. Přesto oba podpořili některé účelné změny. Jenšovský například nabídl zkrácení přednášky o archivnictví o jednu týdenní hodinu.⁵⁶

50 Jenšovský, Bedřich: Z Čsl. archivní společnosti. Časopis archivní školy XI, 1934, s. 219–223.

51 AUK, SAŠ, inv. č. 198 – reorganizace učební osnovy, výzva MŠANO č. j. 249/33-V/1.

52 AUK, SAŠ, inv. č. 198 – reorganizace učební osnovy.

53 Na tento problém upozornil B. Jenšovský ve svém dopise profesoru Friedrichovi ze dne 7. září 1934. AUK, SAŠ, inv. č. 198 – reorganizace učební osnovy.

54 AUK, SAŠ, inv. č. 86.

55 Její průběh je podrobně zaznamenán v AUK, SAŠ, inv. č. 198 – Zápis o schůzi profesorského sboru státní školy archivní, konané dne 28. června 1933 o 17 hodině v konferenční síni v budově Archivu země České.

56 AUK, SAŠ, inv. č. 198 – Zápis o schůzi profesorského sboru.

Nakonec tedy paradoxně došlo k omezení výuky archivnictví. Zde stojí za zmínku komentář Josefa Kollmanna, shrnující nedostatky reformy: „Bohužel, bylo opět vynecháno knihovnictví včetně katalogizace rukopisů. Reforma kupodivu nesměřovala k posílení archivnictví, které mělo být hlavním předmětem anebo alespoň jedním z hlavních. Archivní škola vskutku potřebovala pro svůj prvotní účel, aby se na ní více přednášelo archivnictví a poskytovalo více archivních praktických cvičení. Proto zní přímo neuvěřitelně, že archivnictví byla ubrána jedna hodina na návrh samého ředitelství školy, a to ve prospěch předmětu, který se naopak mohl omezit. Svědčí to o tom, že vedení školy tehdy ne dosti dobře oceňovalo význam tohoto předmětu, jehož dokonalé ovládnutí je přece nejlepší ochranou proti možným chybám, k nimž v archivech dochází, neboť tyto chyby pramení především z neznalosti nebo z ne dosti hluboké znalosti. Pozitivním krokem bylo ovšem zavedení archivní konzervace.“⁵⁷

Československá archivní společnost mimo změn v učební osnově navrhovala také, aby byli učitelé Státní archivní školy jmenováni dlouhodobě, a ne z roku na rok jako doposud. Tím chtěla zajistit stabilizaci profesorského sboru a ustálení sylabů přednášek. Slibovala také připravit další reorganizační návrhy zejména zkušebních řádů, jestliže ministerstvo školství a národní osvěty schválí návrh na změnu učebních osnov.⁵⁸

Ministerstvo školství a národní osvěty v zásadě přijalo návrh na změnu učební osnovy, jak jej předložila ČAS, přihlédlo ovšem k některým podnětům profesorského sboru a upravilo původní návrh s ohledem na vlastní úsporné potřeby. Výslednou reformu učební osnovy stanovilo výnosem č. 54.658/1934 z 20. září 1934. S ohledem na všeobecná úsporná opatření považovala Československá archivní společnost prosazení reorganizace, i když pouze v této podobě, za úspěch. Jelikož ale ministerstvo naprosto pominulo další části návrhu, totiž na stálé jmenování členů učitelského sboru, další fázi reorganizace již Společnost nenavrhl a zůstalo pouze u změny učební osnovy. Ta se ovšem následně logicky promítla do zkušebního řádu pro státní archivní zkoušku,⁵⁹ která proběhla na závěr VII. kurzu, jenž byl zahájen podle nové osnovy v říjnu 1934.

V rámci tohoto VII. kurzu Státní archivní školy vyučoval Bedřich Jenšovský pro 2. ročník v roce 1935/36 archivnictví (po třech hodinách v zimním a po dvou hodinách v letním semestru)⁶⁰ a pro 3. ročník dějiny veřejné správy v zemích

57 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 268.

58 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 265–266.

59 Stanoven výnosem ministerstva školství a národní osvěty č. 53.758-V-R z 11. června 1937.

60 Na základě dekretu MŠANO ze dne 7. září 1935, č. j. 93.932/35-V/1. Jenšovský, Bedřich: Ze státní školy archivní. Časopis archivní školy XIII–XIV, 1935–1936, s. 355–357. AUK, SAŠ, inv. č. 113 – návrh osnovy a vyučujících, jmenovací dekret a vyrozumění B. Jenšovského, že bude vyučo-

československých v novověku (po čtyřech hodinách týdně v obou semestrech).⁶¹ Závěr letního semestru tohoto ročníku ale z pověření zemského výboru trávil opět v Římě, kde měl pokračovat na výzkumu pro edici „*Monumenta Vaticana res gestas bohemicas illustrantia*“. S ohledem na vhodné časové rozvržení přes květnové svatodušní svátky však nebylo potřeba hledat suplenta nebo přesouvat výuku do dalšího ročníku, ale stačilo, aby v dubnu přednášel místo čtyř týdenních hodin šest hodin, čímž výuku nahradil, a na státní závěrečné zkoušky, naplánované na 24.–26. června měl být již zpátky, aby se zhostil úkolu zkušebního komisaře.⁶²

Tento kurz byl první, který proběhl podle nové učební osnovy, a zároveň poslední za mírových podmínek první republiky. Kurz následující, VIII., probíhající v letech 1937–1940 a otevřený na základě výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 14. června 1937,⁶³ byl již poznamenán dějinnými událostmi. Uzavření českých vysokých škol po 17. listopadu 1939 se ale Státní archivní školy přímo nedotklo, neboť již dříve nebyla považována za vysokou školu, a tak kurz probíhal podle reorganizace z roku 1934 bez přerušení až do svého zakončení v červnu 1940.⁶⁴ Bedřich Jenšovský v něm tedy vyučoval archivnictví v 2. ročníku (tři hodiny týdně v zimním a dvě hodiny týdně v letním semestru)⁶⁵ a dějiny správy ve 3. ročníku (čtyři hodiny týdně v obou semestrech).⁶⁶

Jestliže VIII. kurz byl pouze poznamenán atmosférou nejistoty, následujícího nově otevřeného kurzu se už protektorátní podmínky dotkly významně i co do průběhu a obsahu. Nejen že se zdrželo jeho zahájení, když muselo protektorátní ministerstvo školství žádat o souhlas úřad říšského protektora, ale došlo také k výrazné změně učebních osnov a zkrácení výuky na dva roky, vynucené snahou přiblížit se podobě archivní výuky v Říši.

Samoté otevření kurzu potenciálně komplikovalo hned několik skutečností. Výuku na archivní škole totiž zčásti zajišťovali univerzitní profesoři, kteří ovšem

vat a jaký honorář za výuku bude pobírat. „Honorář za každou týdenní hodinu v jednotlivých semestrech činí podle dekretu téhož ministerstva ze dne 20. září 1934 č. j. 54.658/34-V/1 700 Kč za jeden semestr.“

61 Na základě dekretu MŠANO ze dne 25. září 1936, č. j. 124.387/36-V/1. Jenšovský, Bedřich: Ze státní školy archivní. *Časopis archivní školy XIII–XIV, 1935–1936*, s. 355–357. AUK, SAŠ, inv. č. 114 – návrh osnovy a vyučujících, jmenovací dekret a vyznění B. Jenšovského, že bude vyučovat.

62 AUK, SAŠ, inv. č. 114 – jednání o této záležitosti vč. dekretu MŠANO č. j. 58.096/37-V/1 ze dne 3. června 1937, jímž byl tento návrh schválen.

63 Výnos ze 14. června 1937, č. 58 093/37-V/1 R ministerstvo povolilo otevření VIII. kursu.

64 Kollmann, J.: *Státní archivní škola*, s. 269.

65 Na základě jmenovacího dekretu ze dne 7. října 1938 č. j. 107.696/1938-V. AUK, SAŠ, inv. č. 116.

66 AUK, SAŠ, inv. č. 117.

po 17. listopadu 1939 vyučovat nemohli. Zároveň za žáky školy měli být podle stanov přijímáni pouze univerzitní studenti. Bez ohledu na tyto komplikace však ředitelství školy požádalo o povolení IX. kurzu.⁶⁷ Než však mohlo ministerstvo žádost schválit, bylo nezbytné požádat o souhlasné vyjádření také úřad říšského protektora, na který se tedy ministerstvo obrátilo obsáhlým dopisem z 27. listopadu 1940.⁶⁸ I díky intervenci Jaroslava Prokeše, ředitele Archivu ministerstva vnitra a vrchního odborového rady ministerstva školství, který s předstihem informoval archivního referenta na ÚŘP Horsta Oskara Swienteka o účelu školy a přimlouval se za schválení nového kurzu s ohledem na potřebu archivních úředníků, byla žádost Úřadem přezkoumána a po doporučení změn v osnovách a délce výuky schválena.

Devátý kurz měl trvat pouze dva roky a učební osnova měla vycházet z berlínského vzoru. Swientek žádal už 25. listopadu 1940 ředitele Státního archivu v Berlíně o zaslání učebních plánů posledního kurzu Institutu für Archivwissenschaften und geschichtswissenschaftliche Fortbildung, které chtěl použít pro návrh na úpravu zaměření příštího kurzu archivní školy. V něm se podle něho měl klást hlavní důraz na praktické potřeby moderních archivů. Je tedy patrné, že úřad říšského protektora ještě předtím, než v tomto směru dostal oficiální žádost, počítal se znovuzahájením výuky na archivní škole.⁶⁹

Úřad říšského protektora pak odpověděl ministerstvu školství dopisem z 2. ledna 1941,⁷⁰ kterým potvrzoval, že za předpokladu splnění určených podmínek může být IX. běh školy započat. Vyžádal si ale ještě podrobné informace o vyučujících i kandidátech ke studiu, na základě kterých měl být potvrzen jejich árijský původ a politická spolehlivost, jež byly podmínkou pro vedení či absolvování výuky. S pomocí ředitelství archivní školy, které obratem zaslalo podklady, mohlo ministerstvo již 7. února 1941 zaslat Úřadu soupis patřičných personálií, a společně také připravily požadovanou učební osnovu.⁷¹ Úřad říšského protektora předal 13. února poskytnuté informace pražské služebně Sicherheitsdienst, která měla politickou spolehlivost přihlášených kandidátů i navrhovaných vyučujících přezkoumat. O měsíc později, 12. března 1941, obdržel Úřad odpověď, v níž SD konstatovala jisté pochybnosti u několika přednášejících, dokonce včetně

67 Učinilo tak dopisem z 6. září 1940. Národní archiv (dále NA), Ministerstvo školství II, inv. č. 1750 – Praha. Archiv. Škola. 30 E, kart. 3242.

68 NA, Úřad říšského protektora (dále ÚŘP), Pododdělení I 3e (Swientekova registratura), inv. č. 25, kart. 9.

69 Dobeš, Jan: Státní archivní škola za okupace – pokračování v obtížných podmínkách. *Paginae historiae* 29/1. Sborník Národního archivu. Doména diletantství? Sté výročí státní archivní školy, Národní archiv 2021, s. 31–44, zde s. 32–33.

70 NA, Ministerstvo školství II, inv. č. 1750 – Praha. Archiv. Škola. 30 E, kart. 3242.

71 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 271.

Jaroslava Prokeše. Úřad říšského protektora vzal sice tyto námitky na vědomí, ale závěry SD označil za přehnané a nevyvodil z nich žádné důsledky pro jmenované, alespoň co se týče povolení jejich výuky na archivní škole.⁷²

Dne 12. března zaslal úřad říšského protektora ministerstvu svolení se započítáním IX. kurzu a v krátkém sledu tak ministerstvo připravilo výnos o povolení kurzu, jenž stanovil, že první ročník má začít v co nejkratší době, ideálně tedy ještě v březnu 1941. Ředitelství archivní školy, informované telefonicky s předstihem ještě před oficiálním vydáním výnosu, vyhlásilo přijímací zkoušky na 25.–27. března,⁷³ aby mohla výuka započít co nejdříve. Bedřich Jenšovský byl pověřen přednáškami z všeobecné archivní nauky se zvláštním zřetelem k českým zemím a z dějin autonomní správy v českých zemích, obojí ve 2. ročníku.⁷⁴ S ohledem na další vývoj událostí však žáky IX. kurzu na svých přednáškách již přivítat nemohl. Dne 9. října 1941 byl zatčen gestapem a odvezen do koncentračního tábora v Osvětimi, kde v únoru následujícího roku zahynul. Ještě na sklonku roku 1941, kdy nebylo jisté, zda se Bedřich Jenšovský do školy vrátí, bylo pro jistotu rozhodnuto, aby jeho přednášky z archivnictví převzal Jaroslav Prokeš a přednášku o autonomní správě Václav Černý, ředitel Státního zemědělského archivu.⁷⁵

Bedřich Jenšovský vyučoval na škole více než dvacet let a měl k ní za tu dobu zajisté velmi blízký vztah. Vypovídá o tom i skutečnost, že v případech, kdy bylo zapotřebí suplování za některého z vyučujících nebo změn v osnovách, nabízel se ochotně s pomocí. Například když se Vladimír Klecanda na poradě 19. listopadu 1921 omlouval, že pro zaneprázdněnost archivní rozlukou ve Vídni nebude moci přednést vše ze svého předmětu, navrhl Jenšovský, že by z jeho přednášek vyjmul krajskou správu a přednesl ji v následujícím roce.⁷⁶ Postupně převzal i další dílčí přednášky dějin správy a přednášky o archivnictví, když je jejich dřívější vyučující nemohli nebo nechtěli nadále vést.

Kromě výuky se angažoval i v jiných oblastech. Mimo jiné se účastnil různých společenských událostí, na nichž zastupoval školu. Kupříkladu již v září 1923 vy-

72 Dobeš, J.: Státní archivní škola za okupace, s. 34.

73 Konání zkoušek bylo tedy zahájeno ještě dříve, než ministerstvo vydalo dne 26. března 1941 výnos č. j. 34603/41 o povolení IX. kursu. Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 272.

74 AUK, SAŠ, inv. č. 119 – oznámení B. Jenšovskému, že jej ministerstvo školství tímto výnosem považovalo konáním přednášek o všeobecné archivní nauce se zvláštním zřetelem k českým zemím (po dvou hodinách týdně v obou semestrech druhého ročníku) a o dějinách autonomní správy v českých zemích (také po dvou hodinách týdně v obou semestrech druhého ročníku).

75 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 274.

76 AUK, SAŠ, inv. č. 78, porada o přednáškách z dějin veřejné správy 19. listopadu 1921.

razil spolu s Václavem Hrubým do Písku na oslavy k 80. narozeninám Augusta Sedláčka, kde měl za školu osobně poblahopřát zasloužilému jubilantovi.⁷⁷

Jak probíhaly přednášky Bedřicha Jenšovského a co konkrétně obsahovaly si dnes můžeme představit s ohledem na tehdejší stav poznání či na dobovou archivní praxi. Jistou představu mohou poskytnout také různé Jenšovského publikované stati.⁷⁸ Přesněji se to ale již pro většinu jeho přednášek nejspíš nedozvíme. Ačkoliv učitelé státní archivní školy měli předkládat sylaby svých předmětů a Bedřich Jenšovský tak na rozdíl od jiných skutečně učinil, pro dnešní dny jsou ztraceny.⁷⁹ Víme však alespoň, že jeho sylabus pro přednášku z dějin patrimoniální správy byl rozepsán velmi podrobně na dvou strojopisných stránkách a že tato přednáška měla zahrnovat „látku z období třináctého /tedy od vzniku poddanství v Čechách/ až do poloviny devatenáctého století /tzn. zrušení poddanství a roboty/“ a že teoretický výklad měl být spojen s praktickým cvičením na písemnostech – „archiváliích, vzešlých z činnosti úředních institucí / příklad první listiny o pozemkovém vlastnictví, urbáře, berní rejstříky, hospodářské instrukce, pozemkové knihy aj./“ a značné pozornosti se v Jenšovského výkladu těšily zemské katastry.⁸⁰

Zato přednášky z archivnictví si můžeme představit poměrně podrobně na základě přípravného textu z roku 1939, který se nachází ve fondu ministerstva lidové osvěty⁸¹ a který mohl sloužit jako podklad pro výuku. Napovídala by tomu struktura, jež odpovídá sylabům nebo zápiskům z přednášek – úvod, literatura, vnější a vnitřní organizace archivů, historický vývoj, archivnictví v zahraničí. Z období před reformou školy se dochovaly také poznámky z přednášek jednoho z jejích absolventů – policejního lékaře Josefa Řeháka, který byl studentem IV. kurzu v letech 1924–1927. V jeho osobním fondu se nacházejí zápisky z Archivní nauky I., Archivnictví II. a Patrimoniální správy.⁸²

O obsahu přednášek se dozvídáme torzovitě také z různých zmínek, např. když ředitelství archivní školy argumentovalo, proč nemůže být zkrácena výuka

77 AUK, SAŠ, inv. č. 173, oslavy 80. narozenin Aug. Sedláčka 1923.

78 Např. Jenšovský, Bedřich: O patrimoniální správě v zemích českých. In: O našich městech a patrimoniích a o správě obecních archivů: s poučením o hlavních archivech pražských. Praha 1934. V případě tohoto sborníku se jedná o soubor přednášek, které se konaly v rámci archivního kurzu pro středoškolské profesory z iniciativy Československé archivní společnosti.

79 Inventář k fondu Plimlová, Jana: Státní archivní škola. Inventář, Praha 1987, uvádí sylaby přednášek včetně těch Jenšovského pod inv. č. 363–364, kart. 14 s pozdějším dodatkem, že chybí.

80 Plimlová, J.: Státní archivní škola, s. 91.

81 NA, Ministerstvo lidové osvěty, kart. 94 – Rukopisy: rukopis stati „Archivnictví“ od B. Jenšovského.

82 Archiv Národního muzea, fond Řehák Josef, kart. 2.

patrimoniální správy: „Stejně tak i praktická cena přednášky p. Dra Jenšovského o správě patrimoniální, při níž bude žactvu vysvětleno zařízení knih pozemkových i všech našich akt katastrálních, je pro archiváře tak veliká, že ředitelství nemůže doporučit, aby se tomuto kolegiu vyměřila jen jediná hodina, a to dokonce v letním semestru.“⁸³ Z těchto střípků si tedy můžeme poskládat poměrně barvitou, i když zdaleka ne vyčerpávající představu o Jenšovského přednáškách.

Jeho žák z V. běhu školy, Josef Matoušek, jenž byl také Jenšovského kolegou a podřízeným v Archivu země České, skrze shrnutí jeho publikační činnosti přibližuje Jenšovského pojetí archivnictví, jak jej představuje na archivní škole: „Jenšovský, jenž důrazně vytyká význam archivu jako úřadu správního, i v literární činnosti si všiml otázek dějin správních s hlediska praktického archiváře. Stačí vzpomenouti jeho studii „O sedmi klíčích ke korunní komoře“ a „Patrimoniální archiv nejvyššího purkrabství pražského“ (obojí v sedmém svazku „Zpráv českého zemského archivu“) či stati „O stavovských konfederacích v českém povstání“ ve Sborníku J. B. Nováka 1932. Soustavně se zabývá otázkami archivnictví, archivní teorie, oborem, jemuž do nedávna nebylo u nás věnováno mnoho pozornosti. S těmito směry studií souvisí i Jenšovského působení učitelské na státní škole archivní, kde přednáší dějiny správy patrimoniální a archivnictví. O těchto zájmech Jenšovského kromě starší úvahy programní „Archivy a edice“, vydané v českém časopise historickém r. 1919, svědčí hojně recenze nové literatury z tohoto oboru v „Časopise archivní školy“...“⁸⁴

Jako člen učitelského sboru se Jenšovský podílel nejen na přednáškách, ale také na závěrečných zkouškách. U státních zkoušek roku 1925 byl jmenován zkušebním komisařem pro dějiny veřejné správy v území republiky Československé (pro správu krajskou, městskou a patrimoniální).⁸⁵ V roce 1927 byl již zkušebním komisařem pro závěrečnou státní zkoušku IV. kurzu nejen pro dějiny veřejné správy, ale i pro archivnictví.⁸⁶ Taktéž v V. kurzu, jehož otevření se odkládalo, byl Bedřich Jenšovský členem zkušební komise u závěrečné zkoušky pro tyto dva předměty.⁸⁷ Naposledy před reorganizací školy zkoušel archivnictví a dějiny správy v této podobě u závěrečné zkoušky

83 AUK, SAŠ, inv. č. 195, osnova 2. ročníku a škrty v hodinách, 30. července 1920.

84 Matoušek, Josef: Padesát let Bedřicha Jenšovského. Národní listy 79, č. 260, s. 3, vydáno 24. 9. 1939.

85 Na základě jmenovacího dekretu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 5. června 1925, č. j. 62.558-IV/25. Jenšovský, Bedřich: Ze státní školy archivní. Časopis archivní školy III, 1926, s. 167–169.

86 Na základě jmenovacího dekretu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 12. května 1927 č. j. 56.835-IV. Jenšovský, Bedřich: Ze státní školy archivní. Časopis archivní školy V, 1927, s. 191.

87 Na základě jmenovacího dekretu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 5. června 1931 č. j. 36.670/31-V. Jenšovský, Bedřich: Ze státní školy archivní. Časopis archivní školy IX–X, 1933, s. 349–351.

VI. kurzu ve dnech 25.–27. června 1934.⁸⁸ U závěrečných zkoušek VII. kurzu v červnu 1937 byl Jenšovský zkušebním komisařem pro archivnictví a dějiny veřejné správy v českých zemích v novověku v podobě stanovené reorganizací učební osnovy z roku 1934.⁸⁹ Kromě účasti ve zkušební komisi Bedřich Jenšovský také vedl závěrečné písemné práce. Celkem jich měl na starost 19, a to na různá historická, pomocněvědná i archivní témata, a jeho posudky se vyznačují velkou pečlivostí.⁹⁰

Jenšovský jako sekretář školy

Bedřich Jenšovský se v rámci školy nevěnoval pouze zkouškám a výuce, které přes krátké zaváhání v roce 1924 postupně zasvětil velké množství času a péče. Jeho zaměstnání v zemském archivu, který poskytoval státní archivní škole prostory, jej téměř předurčovalo k tomu, aby se v činnosti školy začal angažovat i mimo výuku.

Už v lednu 1923 oslovilo ředitelství školy Bedřicha Jenšovského, zda by mohl zastupovat prvního tajemníka školy Vladimíra Klecandu v době jeho nepřítomnosti, kdy zajížděl do Vídně kvůli pracím na archivní rozluce. Ředitelství považovalo za účelné, aby jeho zástupcem byl právě Jenšovský jako úředník zemského archivu, který vede správu jeho filiálky v Bredovské ulici, kde je umístěna též archivní škola, neboť v této funkci bývá denně v budově přítomen. Aby se nejednalo jen o nadbytečnou povinnost, měl být za zastupování tajemníka také patřičně finančně ohodnocen. Bedřich Jenšovský s tímto návrhem souhlasil, seznámil se s tajemnickou činností a od března do počátku června téhož roku Vladimíra Klecandu skutečně zastupoval.⁹¹

Již během roku 1924 požádal Vladimír Klecanda s ohledem na řadu jiných povinností o úplné zproštění tajemnické funkce. Ředitelství školy předalo jeho žádost ministerstvu školství a národní osvěty s tím, že zároveň na jeho místo doporučilo Bedřicha Jenšovského, zejména proto, že je jako zemský archivář správcem budovy zemského archivu, kde sídlí archivní škola, a jeho jmenování do tajemnické funkce by proto bylo výhodné a usnadnilo by součinnost obou institucí.⁹²

Teprve v březnu následujícího roku, kdy mu také mělo končit druhé funkční období, byl Vladimír Klecanda na svou žádost pro své zaneprázdnění pracemi ve

88 Zkušebním komisařem jmenován dekretem MŠANO ze dne 14. června 1934 č. j. 67.938/34-V/1. Jenšovský, Bedřich: Ze státní školy archivní. Časopis archivní školy XII, 1934, s. 170–173.

89 Na základě dekretu MŠANO ze dne 11. června 1937 č. j. 53.758-V/1. Jenšovský, Bedřich: Archivní škola v Praze. Časopis archivní školy XV–XVI, 1937–1938, s. 401–403.

90 Plimlová, J.: Státní archivní škola, s. 92.

91 AUK, SAŠ, inv. č. 134 – substituce tajemníka.

92 AUK, SAŠ, inv. č. 60 – změna na postu tajemníka školy.

Vídni a zvláště pro svůj chystaný odchod z archivní školy na bratislavskou univerzitu konečně funkce zproštěn. Ředitelství školy znovu navrhovalo, aby od 1. dubna 1925 bylo sekretářské místo svěřeno Bedřichu Jenšovskému.⁹³ Ministerstvo školství však odpovědělo, že rozhodnutí v této věci odkládá až do začátku příštího školního roku, a ačkoli již byl připraven dekret na jmenování dr. Jenšovského, ministerstvo se nakonec rozhodlo pro zrušení tajemnického místa, odvolávajíc se jednak na zamýšlenou reorganizaci školy, jednak na úsporné důvody. Dotázalo se však ředitelství školy, jakým úspornějším způsobem by doporučilo zajistit výkon sekretářské agendy.⁹⁴ Ředitelství školy se na základě jednání učitelského sboru 28. března 1925 vůči zrušení tajemnického místa ohradilo. V první řadě nesouhlasilo se zrušením místa z důvodu reorganizace školy, dokud nebylo stanoveno, na jakém principu má být tato reorganizace provedena. Zpochybnilo také finanční úsporu v případě, že by činnost tajemníka měla být zajišťována jakýmkoliv jiným způsobem. Zdůraznilo, že se nejedná jen o kancelářskou agendu, ale také o správu knihovny a učebních pomůcek, a také že tajemník školy je nezbytný jako styčná osoba pro spolupráci s archivem, v jehož prostorách škola sídlí. „Konečně je třeba uvést, že škola archivní je v místnostech zemského archivu, které jí byly Zemským správním výborem bezplatně propůjčeny s předpokladem, že tajemníkem nebo jeho zástupcem bude osoba, ke které Zemský výbor má plnou důvěru. Proto právě od začátku byl tajemníkem školy ten ze členů učitelského sboru, který je zároveň úředníkem zemského archivu.“⁹⁵ Ředitelství archivní školy tedy trvalo na tom, aby bylo tajemnické místo svěřeno dr. Jenšovskému, kterého na něj již dříve navrhovalo a který dosud na tomto místě zastupoval.

Ministerstvo ale ani k těmto námitkám nepřihlédlo. Funkce tajemníka školy tedy dnem 1. dubna 1925 fakticky přestala existovat. Je pravděpodobné, že s tajemnickými pracemi i tak Bedřich Jenšovský neoficiálně a bezplatně vypomáhal. Tato situace však nebyla trvale udržitelná.⁹⁶

Jelikož Bedřich Jenšovský tuto funkci stejně vykonával, ředitelství školy jej oficiálně požádalo, zda by byl ochoten funkci nominálně od 1. ledna 1927 převzít i přesto, že ve státním rozpočtu nebyly na plat sekretáře vyhrazeny finance, a jednalo by se tak o činnost bezplatnou. Jako částečnou kompenzaci mu ředitelství nabídlo přidělit alespoň honorovanou pomocnou kancelářskou sílu, která by zajišťovala administrativní práce a spravovala knihovnu.⁹⁷ Zároveň ředitelství

93 AUK, SAŠ, inv. č. 129.

94 AUK, SAŠ, inv. č. 131.

95 AUK, SAŠ, inv. č. 131 – dopis ředitelství školy pro MŠANO ze dne 2. dubna 1925.

96 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 284.

97 AUK, SAŠ, inv. č. 134. V takto nominální funkci byl Bedřich Jenšovský potvrzen na schůzi sboru 13. ledna 1927, jíž se pro nemoc osobně neúčastnil. AUK, SAŠ, inv. č. 83.

pokračovalo v jednání s ministerstvem. Argumentovalo znovu zvláště tím, že si zemský archiv, kde škola sídlí, přeje, aby byla tajemnická funkce svěřena jednomu z jeho úředníků, jenž by byl alespoň formální zárukou, že v místnostech zemským správním výborem propůjčených škole koná dozor jeden z jeho úředníků.⁹⁸ Ministerstvo svým výnosem č. j. 104.785-IV/27 z 29. září 1927 svolilo, aby Jenšovský nadále a se zpětnou platností k 1. lednu 1927 bezplatně zastával místo sekretáře.⁹⁹

Teprve o dva roky později se podařilo zajistit Jenšovskému, který vykonával tajemnickou funkci bez nároku na honorář, alespoň nějakou finanční odměnu. Podle žádosti ředitele z května 1929 měla dosahovat výše remunerace, jakou požíval dřívější tajemník. Ministerstvo školství a národní osvěty skutečně povolilo a svým výnosem ze dne 31. srpna 1929 č. 56.873/29-V přiřklo stávajícímu tajemníkovi odměnu 3 000 Kč ročně.¹⁰⁰ Tím bylo tajemnické místo po více než čtyřech letech plně obnoveno.

V této již řádné funkci tajemníka setrval Bedřich Jenšovský až do roku 1941, kdy byl jmenován ředitelem školy. Krátce pak vykonával obě funkce zároveň, neboť ministerstvo nestihlo během jeho krátkého působení na postu ředitele vybrat nového tajemníka a po smrti Jenšovského tajemnické místo znovu zaniklo.¹⁰¹ Už od poloviny 30. let ale jakožto sekretář hojně zastupoval Bedřich Jenšovský tehdejšího ředitele Gustava Friedricha a ke konci jeho působení vyřizoval prakticky veškerou jeho agendu.

Pracovní náplň sekretáře nebyla přímo stanovena žádnou instrukcí. Jaké úkoly vykonával, vyplývá ovšem z pramenů jasně. Nejen v závěru ředitelování Gustava Friedricha, ale od samého počátku školy vypomáhal tajemník řediteli školy, zajišťoval organizační záležitosti, spravoval pokladnu a dohlížel nad kancelářskou agendou, spravoval knihovnu a sbírky učebních pomůcek, a také zajišťoval redakční a administrativní práce spojené s vydáváním Časopisu Archivní školy. Na základě požadavků zemské správy byl tajemník vybírán ze zaměstnanců zemského archivu, a tím dohlížel na využívání prostor a vybavení archivu a byl styčnou osobou mezi školou a archivem. Bedřich Jenšovský se proto na toto místo hodil dokonale a obětavost, se kterou vykonával činnost tajemnickou i v dobách, kdy tajemnické místo formálně zaniklo nebo nebylo honorováno, výrazně podpořila fungování školy i v obtížných časech.

98 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 284.

99 AUK, SAŠ, inv. č. 132.

100 AUK, SAŠ, inv. č. 148 – remunerace tajemníka – řádná.

101 Sekretářské práce pak po několik vykonával Zdeněk Kristen, který byl pověřen zajišťováním kancelářských prací školy, než byl v roce 1947 ustanoven na obnovené tajemnické místo. Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 284–285.

Jenšovský jako ředitel školy – těžké doby německé okupace

Na krátkou dobu se Bedřich Jenšovský stal také ředitelem státní archivní školy poté, co již několik let jako tajemník zastupoval prakticky ve všech činnostech prvního ředitele školy, profesora Gustava Friedricha. Ten se v roce 1940 rozhodl odejít do penze. Spolu s otevřením IX. kurzu školy tak v pohnutých protektorátních podmínkách žádalo ředitelství školy o jmenování Bedřicha Jenšovského do funkce ředitele.¹⁰² S žádostí o otevření nového kurzu školy, stejně jako o jmenování nového ředitele se protektorátní ministerstvo školství muselo obrátit na úřad říšského protektora. Za jmenování Bedřicha Jenšovského, obdobně jako za otevření nového kurzu školy, se u archivního referenta ÚŘP Swienteka přimlouval Jaroslav Prokeš zvláště s odvoláním na to, že tuto funkci prakticky vykonával již v předchozí době jako zástupce Gustava Friedricha.¹⁰³

Úřad říšského protektora vyslovil dopisem ministerstvu školství ze dne 2. ledna 1941 se jmenováním Jenšovského ředitelem souhlas, ovšem s přáním, aby se ředitel nejvyššího protektorátního archivu dr. J. Prokeš podílel na vedení školy a dohlížel nad úpravou učební osnovy a archivní praxí posluchačů.¹⁰⁴ Ministerstvo pak dekretem z 26. března formálně zprostito Gustava Friedricha funkce a jmenovalo B. Jenšovského novým ředitelem.¹⁰⁵ Za Jenšovského vedení a s přízní ministerstva se podařilo vyjednat zvýšení honorářů vyučujícím a také znovu zavést stipendia pro posluchače.¹⁰⁶

Brzy ale došlo v chodu školy, a zvláště v životě nového ředitele k nepřijemnému zvratu. Dne 9. října 1941 byl na základě své činnosti v České obci sokolské zatčen gestapem a internován nejprve v Malé pevnosti v Terezíně a následně v koncentračním táboře v Osvětimi.¹⁰⁷ Za pozornost zde stojí, že ještě v dobrozdání, které si jen půl roku předtím vyžádal úřad říšského protektora od Sicherheitsdienst k rozhodnutí, zda má být povoleno otevření IX. běhu archivní školy, nebyla tato skutečnost o Bedřichu Jenšovském uvedena a byl označen za bezproblémového, zatímco jinému z vyučujících, kunsthistoriku Janu Květovi, byla právě jeho „organizace v šovinisticko-českém Sokole“ výslovně výtčena.¹⁰⁸ Bedřich Jenšovský se stal jed-

102 Ministerstvo muselo s touto žádostí vyrozumět Úřad říšského protektora. Učinilo tak dopisem z 27. listopadu 1940.

103 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 270.

104 NA, Ministerstvo školství II, inv. č. 1750 – Praha. Archiv. Škola. 30 E, kart. 3242.

105 AUK, SAŠ, inv. č. 128. Dekret MŠANO č. j. 34.603/41-IV/1 z 26. března 1941.

106 NA, Ministerstvo školství II, inv. č. 1750 – Praha. Archiv. Škola. 30 E, kart. 3242.

107 Hoffmannová, Jaroslava – Pražáková, Jana: Biografický slovník archivářů českých zemí, Praha 2000, s. 284.

108 NA, ÚŘP, Pododdělení I 3e (Swientekova registratura), inv. č. 25, kart. 9 – dopis SD z 12. března 1941.

nou z obětí širokého zátahu proti odboji po příchodu Reinharda Heydricha jako zastupujícího říšského protektora do Prahy, a vedení školy se prakticky okamžitě muselo začít připravovat na možnost, že se ředitel školy již nevrátí.¹⁰⁹

Aby nebyl narušen chod školy, ministerstvo školství pověřilo dekretem ze dne 27. října 1941 č. 130.187/41¹¹⁰ prozatímním vedením školy Jaroslava Prokeše a výnosem č. 145.865/41 ze dne 11. listopadu 1941 také jmenovalo nové vyučující pro Jenšovského přednášky.¹¹¹ Když poté dorazila zpráva o Jenšovského úmrtí, byl Jaroslav Prokeš jmenován na jeho místo ředitelem archivní školy, avšak již koncem srpna 1942 byl i on sesazen.¹¹²

Jaroslav Prokeš přijal jménem školy úmrtní oznámení od Věry Kosinové-Jenšovské a zaslal jí kondolenci, jíž za archivní školu vyjádřil 16. března 1942 soustrast a úctu a uznání zemřelému: „Vědomí, že jméno Dr. Bedřicha Jenšovského bude trvale zapsáno v dějinách archivní školy a českého archivnictví vůbec, a že mladá generace českých archivářů, kterou na škole odchoval a jež nikdy nezapomene jeho lidsky ušlechtilé povahy a vpravdě zlatého srdce, bude nositelkou Jeho odborně vědeckého odkazu, budiž Vám, milostivá Paní, alespoň částečnou útěchou a úlevou ve Vašem nesmírném bolu, který s Vámi z hloubi srdce sdílíme.“¹¹³

Jenšovský jako redaktor a přispěvatel Časopisu Archivní školy

Zmínili jsme již, že z pozice tajemníka archivní školy měl Bedřich Jenšovský zodpovědnost také za vydávání Časopisu Archivní školy. Ten vznikl jako první odborné periodikum zaměřené čistě na archivnictví v Československé republice poté, co Československý časopis historický neotiskl druhou speciální přílohu věnovanou tomuto oboru.¹¹⁴ V listopadu 1923 tak vyšlo první číslo nového periodika, jehož vydávání bylo navázáno na Státní archivní školu.

109 Dobeš, J.: Státní archivní škola za okupace, s. 37.

110 AUK, SAŠ, inv. č. 128 – prozatímní správa školy: „Protože dosavadnímu řediteli Archivní školy v Praze, vrchnímu zemskému archivnímu radovi PhDr. Bedřichu Jenšovskému není zatím možno vykonávat tuto funkci, pověřil jsem dekretem ze dne 27. října 1941, č.j. 130187/41 prozatímně až na další a s výhradou konečného schválení funkcí ředitele Archivní školy PhDr. Jaroslava Prokeše, ministerského radu a ředitele archivu ministerstva vnitra v Praze.“

111 Viz výše.

112 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 274.

113 AUK, SAŠ, inv. č. 187 – úmrtí Bedřicha Jenšovského.

114 V roce 1920 vyšla v rámci ČČH příloha „Archivnictví a organizace práce historické“, redigovaná tehdejšími tajemníky školy Vladimírem Klecandou a obsahující programový článek Bedřicha Jenšovského „Archivy a edice. Poznámky k organizaci české práce historické“. V dalším ročníku se již ale příloha neobjevila, pravděpodobně s ohledem na finanční náklady. Pešek, Jiří: Časopis archivní školy. In: Historia docet. Sborník prací k počtě šedesátých narozenin prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, CSc., Praha 1992, s. 389–400, zde s. 390.

Hlavním redaktorem časopisu byl od počátku ředitel školy profesor Gustav Friedrich, který ovšem do podoby časopisu příliš nezasahoval a ani do něj nepřispěl žádným článkem. S redakcí mu vždy pomáhali kolegové z pedagogického sboru školy a postupně k němu i jako zodpovědní redaktori přibývali další spolupracovníci. V roce 1931 se Československá archivní společnost rozhodla podpořit vydávání časopisu a nabídla ředitelství Státní archivní školy spolupráci na jeho redakci.¹¹⁵ Do redakční rady časopisu se tak zapojil nejdříve předseda Společnosti Václav Vojtíšek a posléze roku 1933 také jednatel Bedřich Jenšovský, který doposud jako sekretář školy zajišťoval praktickou agendu vydávání časopisu – jemu byly směřovány žádosti o otištění příspěvků a samotné články a zprávy, jež měly být v časopise otištěny, jeho rukama procházely žádosti o dotace na vydávání časopisu a účetnictví s tím spojené atd.

Jako redaktor je Bedřich Jenšovský poprvé jmenovitě uveden pro ročníky XI. a XII. vydané v roce 1934 a následně ještě spolu s Jaroslavem Prokešem ročníky XIII. a XIV. a pro poslední dvojčíslu vydané v roce 1940, vztahující se ovšem již s větším časovým odstupem k letům 1937–1938. Další vydávání časopisu bylo pozastaveno s ohledem na nepříznivé okupační poměry a již nikdy nebylo obnoveno.

Bedřich Jenšovský kromě redakčních prací na časopisu přispíval k jeho obsahu svými zprávami o literatuře, výročí osobností, ale zvláště zprávami o činnosti státní archivní školy (s výjimkou prvního ročníku, pro který tuto zprávu připravil Václav Hrubý), zemského archivu, Československého historického ústavu v Římě či Československé archivní společnosti. Další drobné příspěvky, pod kterými je podepsán, jsou věnovány zejména italským tématům v souvislosti s jeho stipendijními pobyty v Římě (jako příklad jmenujme hned v prvním čísle v roce 1923 opublikované zprávy „Z vatikánských archivů“, „Italský historický ústav pro archeologii a dějiny umění“, „Istituto „Ferrini“ dei palinsesti“ či „O vrácení italských archiválií z rakouských archivů“) či patrimoniální správě, té zase s ohledem na jeho zaměření v rámci výuky na Státní archivní škole. Byl autorem také řady menších zpráv, oslavných příspěvků k jubileím významných historiků a archivářů (např. ve třetím ročníku sepsal zprávu k příležitosti šedesátých narozenin Antonína Podlahy), a také jejich nekrologů. V žádném čísle Časopisu Archivní školy nenajdeme jeho rozsáhlejší studii, což může být ale dáno i tím, že jako zaměstnanec zemského archivu měl možnost tyto studie publikovat ve Zprávách českého zemského archivu, případně je uplatnit v Československém časopisu historickém, který měl pro své obecněji historické zaměření přeci jen širší čtenářskou základnu.

Ale právě referativní část Časopisu Archivní školy sehrávala důležitou roli informačního média a činila z něj prestižní periodikum své doby. Obsahovala recenze či výtahy z literatury, anotace, zprávy o jednotlivých archivech, o samotné

115 Kahuda, J.: Československá archivní společnost, s. 202.

archivní škole, archivní společnosti, vydavatelských či zahraničních badatelských pracovištích. Tyto zprávy čítaly dohromady čtvrtinu až polovinu každého čísla časopisu.¹¹⁶

Obecně lze shrnout, že již od počátku vydávání časopisu, ale významněji během 30. let, kdy se Bedřich Jenšovský stal nepochybně vůdčí osobností, byl jedním z nejčastějších přispěvatelů do této zpravodajské rubriky, a výrazně se proto zasloužil o rozkvět časopisu.¹¹⁷

V posledním vydaném dvojčísle XV.–XVI., které spatřilo světlo světa teprve v roce 1940, přibyla k tradičnímu penzu Jenšovského zpráv a nekrologů také jeho zpráva o tématu archivů a pomocných věd historických v rámci prvního sjezdu československých historiků, konaném na Filozofické fakultě Karlovy univerzity 3.–6. května 1937¹¹⁸ a o VIII. mezinárodním kongresu historických věd v Curychu, jenž se konal ve dnech 28. srpna – 4. září 1938.¹¹⁹

Vydávání Časopisu archivní školy bylo ze strany ministerstva školství a národní osvěty podporováno jen nevelkými finančními příspěvky, a tak kvalita obsahu a zpracování časopisu do značné míry závisela na obětavosti redaktorů, kteří redakční práci vykonávali bez nároků na odměnu. Obdobně i autoři příspěvků museli počítat spíše s pocitem zadostiučinění, že mohou v renomovaném periodiku publikovat, než s patřičným honorářem.¹²⁰

Závěr

Bedřich Jenšovský se nesmazatelně zapsal do historie Státní archivní školy, a to jak jako její dlouholetý učitel dějin správy a archivnictví, tak zvláště pro svou obětavou práci na pozici sekretáře, jíž vykonával v dobách kritických pro fungování školy i neoficiálně a bez nároku na honorář, a posléze v časech ještě těžších, počátkem 40. let, na pozici ředitele školy. Jeho snaha o zlepšení výuky na škole se promítla také do jeho činnosti v Československé archivní společnosti, respektive její komisi pro reorganizaci archivní školy, jež přednesla návrh na změny učebních osnov, podle nichž se na škole od roku 1934 vyučovalo. Jméno Bedřicha Jenšovského, jenž jako sekretář zajišťoval také chod redakce Časopisu Archivní školy, je zapsáno alespoň na posledních čtyřech ročnících tohoto časopisu, ale jeho podíl

116 Pešek, J.: Časopis archivní školy, s. 394.

117 Pešek, J.: Časopis archivní školy, s. 397.

118 Kutnar, František (red.): První sjezd československých historiků 1937. Přednášky a debaty. Praha 1938.

119 Semerádová, Dominika: Českoslovenští historici a západoevropská historiografie. Sonda do kontaktů s frankofonním světem v meziválečném období. Bakalářská práce obhájená na FF UK, Praha 2017.

120 Kollmann, J.: Státní archivní škola, s. 288.

na vytváření podoby a obsahu tohoto periodika značně přispěl k vybudování dobrého renomé, které si tento jediný čistě archivně zaměřený časopis za dob první republiky získal. S ohledem na všechny tyto zásluhy, jež snad byly v předloženém článku dostatečně nastíněny, si Bedřich Jenšovský zaslouží být v souvislosti se Státní archivní školou připomínán více, než tomu bylo doposud.

Bedřich Jenšovský and the State School for Archivists

The article presents Dr Bedřich Jenšovský's activities in the State School for Archivists, a specialised educational institute that was founded in 1919, after the establishment of the Czechoslovak Republic. An archivist with the Czech Lands Archives, Bedřich Jenšovský was not present at the start of the school, but he taught there from nearly the very beginning; first the history of administration and archival science from 1926 forward. He basically taught these two subjects till the end of his engagement at the school. In the early 1930s, as a member of the Czechoslovak Archives Association, he co-designed the school's curriculum reform that became effective from 1934. In addition to his educational role, Bedřich Jenšovský was also the school's secretary. In the second half of the 1930s, he fully represented the headmaster, Professor Gustav Friedrich, and he was appointed director in 1940, despite the difficult situation in the Protectorate of Bohemia and Moravia. For many years, Bedřich Jenšovský was also editor and contributor of the School for Archivists' Periodical, strongly influencing its form and development, and he is also credited for the school's development and operation in propitious and unpropitious times.